

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejeman velja: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
V administraciji prejeman, velja: Za celo leto 12 gld., za pol leta 6 gld., za četrt leta 3 gld., za en mesec 1 gld. V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. 20 kr. več na leto.
Posamezne številke veljajo 7 kr.
Naročnino prejema upravništvo in ekspedicija, Stolni trg št. 6, poleg „Katoliške Bukvarne“.

Oznaniła (inzerati) se sprejemajo in velja trisopna petit-vrata: 8 kr., če se tiska enkrat; 12 kr., če se tiska dvakrat; 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Vredništvo je v Semeniških ulicah h. št. 2, I., 17.

Izhaja vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob 1/6. uri popoldne.

Štev. 263.

▽ Ljubljani, v torek 17. novembra 1891.

Letnik XIX.

Državni zbor.

Z Dunaja, 15. novembra.

Slovenske ljudske šole pa minister Gautsch.

V petek, 13., in soboto, 14. t. m., sta bili najzanimivejši seji v sedanji dōbi državnega zbora, pa ne samo zanimivi, ampak tudi silno važni za razvedrenje nejasnega političnega obnebja. Za nas Slovence sta pa tudi že zaradi tega posebno pomenljivi, ker so ju prouzročile slovenske zadeve.

Pri razpravi o ljudskem šolstvu oglašil se je namreč poslanec Klun ter je obširno in temeljito razpravljal ljudske šole v slovenskih pokrajinah. Naslanjajoč se na peticije, katerih je bilo prejšnja leta na stotine prišlo s Kranjskega, Štajerskega in Koroškega, poudarjal je, da slovensko ljudstvo zahteva 1. versko šolo, 2. šestletno šolstvo in 3. materini jezik kot učni jezik. Kazal je na nezdrave šolske razmere v Trstu, kjer v mestu bivajoči Slovenci nimajo nobene slovenske ljudske šole, zlasti pa je obširno govoril o ljudskem šolstvu na Koroškem ter ostro kritikoval učni načrt, ki ga je izdal koroški šolski svet. Poudarjal je potrebo primerne preustroje celovške učiteljske pripravnice, nastavljanje slovenskega jezika zmožnih šolskih nadzornikov, zlasti pa potrebo strogega ukaza do deželnega šolskega oblastva, da naj se pri svojih ukazih in odlokih drži postavnih načel, ne pa samovlastne volje.

V dokaz, kako nepostavno ravna deželni šolski svet, popisoval je trinajstletni hudi boj šentjakobske občine v Rožni dolini in občine Tolsti Vrh za slovensko šolstvo. Trdil je dalje, da deželni šolski svet kranjski pri učnem ministerstvu nima tolikega zupanja, kakor koroški, in v dokaz omenjal dogodkov na Kočevskem, kjer je minister odstavil šolskega nadzornika g. Komljanca, ne da bi bil deželni šolski svet prej kaj vedel o tem.

Dalje je omenjal, da se pri imenovanju učiteljev minister ne ozira na predloge deželne šolske oblasti, in se v dokaz skliceval na imenovanje učitelja za godbo in petje na učiteljski pripravnici ljubljanski.

Konečno je prav krepko zavračal trditev barona Šveglja, da Gorenjci sami nočejo kranjske gimnazije, in sklenil z zagotovitvijo, da se Slovenci ne pusté žive zakopati, da tudi koroški Slovenci še niso mrtvi, da se probujajo, da vstajajo, in da bodo veselo vstajenje praznovali, kadar vlada pride k spoznanju, da ni previdno, ni politično in tudi ne pravično, obilno obdarjen narod v dušnem razvitku zatirati.

Burna pohvala se je večkrat med govorom, zlasti pa na koncu, razlegala po dvorani. Vtis je bil velikansk, ker je govornik govoril mirno in stvarno ter vsako trditev podprl z uradnimi spisi, ki jih je omenjal z dnevom in številkami.

Učnemu ministru pa je tako zavrnela kri, da se je takoj oglašil k besedi in odgovarjal poslancu. Rekel je najprej, da mora braniti šolsko oblast koroško pred natolcevanjem, potem je omenjal zadeve g. Komljanca in trdil, da ga je zaradi tega odstavil od nadzorstva, ker ni izvršil ukaza lastnega deželnega šolskega oblastva. In kakor je storil z njim, tako bo storil z vsakim nadzornikom, ki se bode jednako pregrešil, kar je na njegovo prošnjo gosp. deželni predsednik kranjski povedal tudi v deželnem zboru kranjskem, ko je bila Komljančeva zadeva v razgovoru.

Hudo se je norčeval iz slovenskih prosilcev za službo pevskega učitelja, češ, da mu je bilo treba voliti med prosilcema, ki sta zmožna petja in godbe, in med prosilci, ki so zmožni slovenskega govora, petja pa ne, kar je vzbujalo med levičarji sevēda strašanski krahot.

Dalje je trdil, da koroške razmere niso tako strašno slabe, kakor jih je opisoval poslanec Klun,

in da je deželni šolski svet 9. novembra izdal nov ukaz gledé treh slovensčini odločenih učnih ur. Gledé prizivov za slovenske šole jo rekel, da sta le dva taka rekurza pri ministerstvu, namreč občine šentjakobske in Blate.

Pač so mu došle še prošnje 33 družih občin, ali te je zbralo in odposlalo katoliško-politično in gospodarsko društvo. Te prošnje poslalo je ministerstvo deželnemu šolskemu svētu, gledé društva pa se reč naznani na primernem mestu, kjer ne bodo le pravega odgovora dali na vprašanje, kako da omenjeno društvo nabira take peticije, ampak bodo odgovoru sledilo tudi primerno dejanje. Minister je hotel s tem namigniti, da mora politična oblast zaradi tega razpustiti omenjeno društvo.

Ta odgovor, ki je bil žaljiv že sam posebi, še bolj pa po zaničljivem glasu, s katerim je minister odgovarjal, vzbujal jo med levičarji živahno pritrjevanje in odobravanje, na desnici pa, in sicer ne samo med slovenskimi in češkimi poslanci, ampak tudi med nemškimi konservativci in Poljaki najprej strmenje, potem pa veliko razdraženost, ki se je dovolj jasno in glasno razodevala v jako pikrih opombah. Vse skupine so priznavale, da je treba na ministrove besede odločno odgovarjati. Ker je bil izmed slovenskih poslancev vpisan samo še dr. Gregorčič, ki bi bil pa po sklepu razprave težko prišel k besedi, ker se je vpisalo 12 antisemitov, šli so se pred sklepom razprave zopet vpisati vsi slovenski in skoraj vsi češki poslanci. Dr. Herold bi bil kaj rad zavračal učnega ministra, ali vsi so priznavali, da mora odgovarjati Slovencek, ker so bili v prvi vrsti žaljeni Slovenci. Vpisani Čehi so teraj izvolitev glavnega govornika prepustili Slovincem, ki so izbrali poslanca Šukljeja, o katerem so vedeli, da ministru nobene ne ostane dolžen. Mladočeški poslanci pa s to izvolitvijo niso bili zadovoljni, ker so mislili, da si Šuklje ne bo upal ostro odgovarjati ministru, in so očitali Ferjančiču, da so slovenski poslanci

LISTEK.

Mozaik.

I.

Imel je dober želodec in krepak glas, bil je tedaj kakor vstvarjen za visoko politiko. Ime mu je bilo do 12. leta Gašper, od 12. leta naprej pa Kašeljub. S prvimi suknenimi hlačami oblekel je tudi trdno prepričanje, da je rojen za kaj več. To se je pa zgodilo, ko je praznoval svoj god v tretji šoli. Takrat si je tudi kupil na starem trgu prvi notes.

Brez zamere sicer, toda da na kratko rečem, zdi se mi, da slavno občinstvo prehitro in brez premisleka prebira znamenito slovstvo v obče in moj mozaik posebe; zato se usojam še enkrat opozarjati, da imamo pri našem junaku Kašeljubu tri velevažne stvari: 1. Dober želodec, 2. krepak glas in 3. notes. — Povdarjam vse to zaradi tega, ker so to trije glavni momentje vsega našega javnega življenja. Znak junaštva in neustrašljivosti v zamiznem boju za domovino je dober želodec, znak duševne sile in sposobnosti za raznovrstna pred-sedništva in pred-stojništva, poglavarstva in prvomestništva, načelnštva in poveljnštva je — dober glas, in znak modrosti in učenosti je — notes.

Notesov je več vrst, kakor mi slavna gospōda menda rada priznava. Notesi so taki, v katere se pišejo dolgovi, in teh je — mnogo; taki, v katere se pišejo dolžniki, in teh je — malo; taki, v katere se pišejo slabe pesmi, in teh je tudi — mnogo; taki, v katerih se pišejo dobre pesmi, in teh je — presneto malo.

Kašeljubov notes bi mogli imenovati diplomatiški notes, tedaj popolnoma nova vrsta noteška. Kdo mu je vzbudil to lepo misel, ni povse dognano; poznavalci tistih zgodovinskih dejanj, ki se vršē ob raznih slovesnih in neslovesnih prilikah v prostorih pri „govorniškem pivcu“*) trde z gotovostjo, da je moral to biti kak Hrvat, kar je tudi najdozdevneje.

V ta notes je Kašeljub znašal vse, kar je lepega in gromovitega mogel dobiti za stroko, za katero se je vzgajal. Politika je težka stvar in zato treba študij, tako je trdil svojim sodrugom. Politični listi, slavnostni govori in raznovrstni takozvani „šaljivi“ časopisi bili so viri, koder je zajemal Kašeljub inventar svojega notesa.

*) Dunajski „Prater“ ima mej drugimi zanimivostmi tudi veleznamenito gostilno z napisom „Zum stillen Zecher“ Škoda, da je takih restavracij malo. Vse skoraj zaslužujejo ime „Pri govorniškem pivcu“. „Zum stillen Zecher“ in „govorniški pivcu“ — ta dva pojma priporočam slavnemu občinstvu v premišljevanje in v predmet za izpraševanje vesti.

Videli so ga često v kavarni sključenega pred kupom raznovrstnega, od židov tiskanega papirja, z notesom v roki; strokovnjaki v živalstvu trdili so, da se tedaj drži kakor žabična koza, ko jej modri pastir s šibico razbija po narezanem ušesu. Bodi si pa, kakor že bodi, gotovo je to, da nekega lepega poletnega dné naš Kašeljub ni več sedel kot dijak pred svojim papirnim kupom; nehvaležni šoli je pokazal hrbet in pričel je svoje delovanje. — „S pisarja na pisarja“, tako se je glasila prva deviza njegova in druga — „diplomatično se mora pričeti“, zato je tudi prvi čas jako ljubeznjivo stregel psičku svojega šefa, misleč se: „Na cucku lahko prijaham gospodu naravnost v srce in potem sem na konju.“ „S psa na konja“ glasilo se je tedaj tretje njegovo načelo. Tudi notes v tej dōbi ni počival; sem pa tja je iz druge gospodove sobe k svojej mizi slišal kako znamenito besedo in takoj jo je rešil pozabljenja v svojem notesu: „Prokleti črnoarizeci“, „binavska jezuitska garda“, „tonzurirani trapci“ in drugi tem enaki krepki izrazi so v tistem času prišli v Kašeljubov notes.

Te bliskovite duhovitosti so tudi novo misel vzbudile v gospoda diurnista Kašeljuba modri glavici; jel se jih je učiti na pamet in učil se jih je tako dolgo, da jih je znal. Srpo je gledal sicer početkoma krog sebe, kajti bal se je vendar, da bi ga ne slišali mati, katerim bi gotovo ne bilo po všeči,

voglu. Zavarovani so vsi, se vé, za majhne svote. — Hvala Bogu, da je vreme bilo mirno in so ognje-gasci od vseh struni pritisnili. — Imamo večkrat požare; slabo znamenje.

(Družbi sv. Cirila in Metoda) je darovala vesela družba v Št. Petru po g. Antonu Kozlevčarju vsoto 4 gld. 10 kr. Na priznanju ter na poslanem znesku prispela zahvala!

Vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

(Slovensko gledališče.) „Zenski boj“ je, rekli bi, nekaka konverzacijska igra, v kateri je trela igralcem gibčnega jezika, dobrega spomina in finega vedenja, vsled česar so posamezne vloge jako težavne. Najtežavnejšo vlogo duhovite in zvite grofinje „Autreal“ je igrala gospa Borštnikova prav dostojno in dovršeno; prav dobro je tudi gospa Danilova predstavljala naivno deklico „Villegoutier“, akoravno so jej morda neprimerne take vloge. Gosp. Danilo se je vrlo potrudil, da je pokazal pristno meščo, kakor je „Grignon“. G. Sršen je imel izvrstno masko, spominjajočo na kakega banditskega poveljnika, le malo preveč se je boril s spominom kot premeten baron „Montrichard“.

(Odbor akad. društva „Triglav“) se je za zimski tečaj 1891/92 kousituiral sledeče: Predsednik cand. med. Ivan Jenko, podpredsednik: stud. iur. Silvo Domicelj, tajnik: stud. med. Demeter vitez Bleiweis-Trsteniški, blagajnik: stud. iur. Vinko Strgar, knjižničar: stud. iur. Hilarij Vodopivec, gospodar: stud. phil. Frančišek Eller, odbornik namestnik: stud. ur. Oton Vidic.

(Prestopanje slovenskih šolarjev v nemške šole) Pše se nam: V Ljubljani je nespametna razvada nezavednih starišev, ki mislijo, da njih otroci ne bodo mogli živeti na svetu — brez nemščine. Često se dogaja, da šolar prestopi iz slov. ljudske mestne šole v nemško, a ne v isti razred, iz kojega je izstopil, temveč v nižji razred, ker ne umeje učnega jezika, in posledica je, da zaostaja v vednostih šolskih in še to pozabi, česar se je naučil v slovenski šoli. In tako postane iz dobrega učenca najslabši — izvestno za nemščino prevelika žrtev! Nadejamo se, da bodo dotični krogi zaprečili to prestopanje, jako neprospešno slovenski šolski mladini.

(Nesreča) Dne 13. t. m. je posestnik Jos. Jaklič v Ravniku v logaškem okraju komatal plašljivvega konja, posestnik Pavel Zakrajšek mu je hotel pomagati, a mej tem ga udari konj tako nesrečno v prsi, da je Zakrajšek takoj mrtev obležal.

(Ciganska prekanjenost.) V Virju na Hrvatskem običje nedavno poljedelca Adama Čorbo neznan cigan in ga prosi, naj mu menja za papir 90 rumenih zlatov, češ, da se boji, da bi mu jih kdo ukral v šotoru. Kmet se brani, naposled pa vendar gre do bližnjega trgovca, kjer cigan pokaže pristen zlat. Med potjo do kmetovega stanovanja nazaj pa cigan skrije v drugi žep pravi zlat. Na domu kmet po daljšem razgovoru ciganu odšteje 80 gld. v papirju in gré s „cekini“ k trgovcu, da jih zmenja, a ta mu odvrne, da ne dá vinarja zá-nje, ker bili so navadne rumene marke za igračo. Cigan jo je mej tem popihal.

Telegrami.

Celovec, 17. novembra. Včeraj je odpotovala na Dunaj deputacija, da se predstavi naučnemu ministru Gautschu ter mu izroči memorandum koroških Slovencev. De-

putacijo, v kateri je pet županov, ki zastopajo vse okraje slovenske Koroške, vodi deželni poslanec Muri. Predstavila se bode tudi ministerskemu predsedniku Taaffeju in ministroma Falkenhaynu in Schönbornu. Slava!

Dunaj, 17. novembra. Cesar se je zjutraj pripeljal iz Budimpešte. — Zjutranji buletin o nadvojvodinji Margareti: Po noči prav mirno spanje, vročina 37.5, splošno stanje dobro.

Palermo, 16. novembra. Narodna razstava je bila otvorjena v prisotnosti kraljeve družine, predsednikov senata in zbornice, oblasti in deputacij.

Pariz, 16. novembra. Dom Petro se je izjavil mnogim osebam brazilijanske naselbine, da se vrne v Brazilijo, če narod to želi, da na stara leta služi skupnosti in moči domovine.

Buenos Ayres, 16. novembra. V pokrajini Santa Fè je vihar naredil mnogo škode. Mesto Arrayoseca je močno razrušeno, okolu 40 oseb je mrtvih.

Piccoli-jeva tinktura za želodec

je mehko, toda ob enem uplívno, delovanje prebavnih organov vregajoče sredstvo, ki krepí želodec, kakor tudi pospešuje telesno odpretje. — Cena steklenici 10 kr. (300—237)

Tujci.

15. novembra.

Pri **Maliču**: Willems, Abeles, Bing, Löwy, trgovci; Feilhuber, potovalec, z Dunaja. — Meyer in Kantz iz Trsta. — Main, poročnik, iz Karlova. — Bohine iz Ljubljane. — Hochmayer, zasebnik, iz Celovca. — Lien, okrajni sodnik, s soprogo, iz Tržiča. — Glück, potovalec, iz Budimpešte. — Eisnern, trgovec, iz Prage. — Hoffman, trgovec, z Dolenje-avstrijskega.

Pri **Stona**: Neuman, Fischer, Arnstein, Epstein, Goldblatt, trgovci; Kassiner, potovalec, z Dunaja. — Mally, tovarnar; Pollak, trgovec, iz Tržiča. — Neuman, trgovec; Hradil, podpolkovnik; Mayer, tovarnar, iz Grada. — Aney iz Trsta — Hönigman, župnik, iz Osilnice. — Mally iz Zagorja. — dr. Rupelschmied iz Kamnika. — Fuchs in Leyer iz Prage. — dr. Höfferer s soprogo iz Pliberka. — Kozina, zasebnik, iz Celja. — Wutscher z Dolenjskega. — Ivan in Frano Rumprecht s Krškega. — Pasquali z Reke. — Poliak iz Borovelj. — Demšer, trgovec, iz Železnikov. — Leitner, trgovec, iz Lienca.

Pri **avstrijskem caru**: Šmid, bogoslovec, iz Gorice. — Sitic, sladničar, iz Königsberger, z Dunaja.

Pri **južnem kolodvoru**: Frine, potovalec, iz Prage. — Karol in Neža Zupančič iz Kisovca. — Schener s Krškega. — Partel in Dalvise iz Trsta.

Pri **bavarskem dvoru**: Samiede, živinotřzec, iz Stare Loke. — Rankel, zasebnik, iz Slovenske Vasi.

Umrli so:

11. novembra. Franc Mohar, delavčev sin, 9 mesecev, Poljanska cesta 38, jetika.

12. novembra. Eliza Mlinar, kurjačeva hči, 2 leti, Cesta v mestni log 22, jetika.

Št. 20.911.

Ustanova.

(1465) 3-2

Katarine Warnuss-ove ustanovo za vzgojo deklic v znesku 126 gld. na leto, podeliti je za dōbo treh let, t. j. za 1892., 1893. in 1894. leto dvema deklicama, ki ste ustanovnici v sorodu ali pa, ko bi takih ne bilo, dvema hčera ma ljubljanskih meščanov.

Prošnje vložiti je do 10. decembra letos pri podpisnem uradu.

Magistrat deželnega stolnega mesta Ljubljane,
dné 9. novembra 1891.

Dunajska borza.

Dne 17. novembra.

Papirna rent 5%, 16% davka 90 gld. 35 kr.
Srebrna rent 5%, 16% davka 89 " 80 "
Zlata rent 4%, davka prosta 107 " 95 "
Papirna rent 5%, davka prosta 101 " 80 "
Akcije avstro-ogerske banke, 600 gld. . . . 998 " — "
Kred tne akcije, 160 gld. 269 " 50 "
London, 10 funtov strl. 118 " 05 "
Napoleonodor (20 fr.) 9 " 39 "
Cesarski cekini 5 " 63 "
Nemških mark 100 58 " 02½"

Dne 16. novembra.

Ogerska zlata rent 4% 101 gld. 60 kr.
Ogerska papirna rent 5% 109 " — "
4% državne srečke l. 1854. 250 gld. 134 " 50 "
5% državne srečke l. 1860. 100 gld. 144 " 75 "
Državne srečke l. 1864., 100 gld. 180 " 50 "
Zastavna pisma avstr. osr. zem. kred. banke 4% 96 " 25 "
Zastavna pisma " " 4½% 100 " — "
Kreditne srečke, 100 gld. 183 " 50 "
St. Genois srečke, 40 gld. 61 " — "

Ljubljanske srečke, 20 gld. 20 gld. 50 kr.
Avstr. rudečega križa srečke, 10 gld. . . . 16 " 50 "
Rudolfove srečke, 10 gld. 19 " 50 "
Salmove srečke, 40 gld. 59 " — "
Windischgraezove srečke, 20 gld. 49 " — "
Akcije anglo-avstrijske banke, 200 gld. . . . 143 " — "
Akcije Ferdinandove sev. želez. 1000 gl. st. v. 2720 " — "
Akcije južne železnice, 200 gld. sr. 77 " — "
Papirni rubelj 1 " 12 "
Laških lir 100 45 " 50 "

MERCUR menjarnična delniška družba na Dunaju,

I., Wollzeile št. 10.

Najkulantnejše se kupujejo in prodajajo v kursnem listu navedeni vrednostni papirji, srečke, valute in devize.

☛ Razna naročila izvrše se najtočnejše. ☛

Za nalaganje glavnic priporočamo:

4% gališke propinacijske zadolžnice.

4½% zastavna pisma peštanske ogerske komercionalne banke.

4½% komunalne obveznice ogerske hipotečne banke z 10% premijo.

Na te papirje daje posojila avstro-ogerska banka in podružnice njene.

150.000 goldinarjev

se more dobiti s

promeso iz 1864. l.,

ki velja cela 4½ gld., polovica 2½ gld in 50 kr. kolek.

☛ Žrebanje dne 1. decembra! ☛